

Мр Триво Золак и Оливера Кулић у сарадњи са изабраним женама, ЧУДЕСНА МОЋ ЖЕНЕ-2, *Успјешне, истакнуте и занимљиве жене Црне Горе*, Бар, 2004, стр. 480.

Друштвеном положају жена у Црној Гори као и њиховој вишеструкој улози у породици и друштву уопште, а нарочито у транзиционим условима, не посвећује се у довољној мјери и адекватна пажња. То се односи на општи статус женског рода у цјелини, поједине категорије те популације и њихов утицај у одлучивању, тј. моћ било које врсте (политичку, економску, моћ у мрежама знања, у образовним, научним, културним и здравственим институцијама ...). Наставља се наслеђе патријархалних погледа о жени, односима у породици, радној средини и друштву. И даље доминира мушкоцентричност у Црној Гори, која је мултипликативна. И то се све дешава у овој развојној фази; у условима другог друштвеног система (постсоцијалистичком, транзиционом периоду), периоду изражене економске кризе (чији терет највише пада на жене) и општих напора да се повећа степен привредног и социјалног развоја Црне Горе, оствари њено укључивање у савремене свјетске токове и изврши демократизација друштва.

Без обзира на сложеност наведених односа и захтјева савременог и будућег развоја на сталним промјенама,

које се не могу реализовати без жена, и даље није дато мјесто женској популацији које јој припада, иако она чини више од половине укупног становништва у Црној Гори.

На промјену оваквог стања усмјерене су активности више невладиних организација, тзв. женских организација.

Статус жена, изражене родне разлике и њихов друштвени положај у Црној Гори, заснован на систему двојних вриједности за мушкарце и жене, подстакли су научно истраживача и путописца Трива Золака да се овом темом дуго и озбиљније бави. Захваљујући томе, прије пет година научна и стручна јавност добила је, у оквиру *Библиотеке успјешних*, књигу мр Трива Золака и Оливере Кулић: *Чудесна моћ жене*, која је добро примљена од стручне, научне и широке читалачке публике.

Књига је урађена по пројекту мр Трива Золака, научног истраживача. Пројектом је предвиђено да се истраживања о женама наставе после објављивања прве књиге и да се сваких пет година публикује нова, иновирана књига у којој ће бити презентирани резултати нових сазнања о положају

и моћи женског рода и заступљене нове личности - жене Црне Горе. Ову и сваку наредну књигу са насловном темом аутори су посветили или ће посветити женама, са циљем да укажу: а) на њихов неравноправан положај у односу на мушкарце и б) да афирмишу стварање повољнијих услова за еманципацију и стварну равноправност жена у Црној Гори и побољшање њиховог положаја у породици, професији и друштву.

Концепција и основна структура ове књиге детерминисане су пројектним задатком, методологијом истраживања и критеријумима за избор личности који су примијењени код израде прве књиге *Чудесна моћ жене*, 1999. године.

У овој, **другој књизи** из наведене едиције концепција је извјесно иновиранија, а структура првог дијела рада у одређеној мјери измијењена. Измјене се односе на обухват тема које су биле обрађене у првом издању.

Послије Предговора другом издању и Увода аутори су истраживачке налазе елаборирали у два дијела.

Први дио - *Чудесна моћ жене* - 2 посвећен је општим питањима улоге и положаја женског рода као једном од два дијела људског рода сваког друштва и положају жена у неким развијеним земљама Европе и у Црној Гори.

У овом дијелу обрађено је неколико тематских цјелина.

Проблем равноправности жене третирање са ширег аспекта, од утицаја религије на неравноправност женског рода до женске интелигенције, моћи и успјеха.

Слиједи приказ и анализа *Положаја жена у неким развијеним земљама Европе (Италија, Њемачка, Шведска, Велика Британија), као и ex Југославији и у Црној Гори*.

У књизи је посебно мјесто дато приказу црногорске жене у очима путописаца и истраживача, тј. њеној неравноправности кроз историју.

Елаборацију садашњег положаја жене у Црној Гори аутори су дали у контексту традиционалних утицаја, друштвених услова у којима жена остварује одређена права и облике политичке и економске моћи у друштву (учешће у органима власти, запосленост, незапосленост, социјални статус) и односа у брачној заједници. Посебно су приказане женске организације и њихова улога у остваривању програмских садржаја везаних за побољшање друштвеног и материјалног статуса жена на ширем плану и у породици.

Сљедеће поглавље насловљено је: *Црногорске жене о свом положају и о мушкарцима*. У њему су изложени резултати емпиријских истраживања, посебно анкета изабраних жена које су представљене у књизи. Садржај овог истраживања односи се на садашње стање (оцјену личног, стручног статуса испитаница у породици и друштву); предлог мјера за побољшање статуса породице и жене, те складнији однос између мушкараца и жена.

У другом, највећем дијелу књиге садржане су *Аутобиографске приче успјешних и занимљивих жена Црне Горе*. Прво је дата кратка биографија, а затим приче 48 жена различитог старосног доба, националности, религијске припадности, профила образовања, занимања, статусних позиција..., њихове идеје, ставови и поучна искуства. (Поновљене су In memoriam и приче двију познатих и успјешних жена из прве књиге.) Све су приче дате изворно, како су ауторке излагале хронологију животног пута, рада, породичних прилика, радости и очекивања. Свака

прича је особена и садржајна, као и по руке које из њих произилазе.

У **закључним разматрањима** аутори су синтетизовано изложили препоруке за будуће активности којима би се измијенио или побољшао положај жена у Црној Гори.

Књига мр Трива Золака и Оливере Кукић и жена представљених у књизи *Чудесна моћ жене-2* је веома значајан истраживачки подухват, који је резултат ангажовања аутора и великог броја учесника у његовој реализацији. Посвећена је изузетно значајној проблематици која треба да, сада и у будућем времену, добије одговарајући значај.

Концепција Едиције *Чудесна моћ жене - 2*, методологија истраживачког рада, анализа налаза и на основу њих изведена закључивања, предложи и поруке, овој књизи дају карактер сериозног истраживања које је обављено са ширег и ужег аспекта.

Њено публикување треба да подстакне надлежне институције у Црној Гори да код утврђивања текуће и дугорочне економске, развојне, научне, просвјетне и социјалне политике и мјера за њихову реализацију имају у виду кадровски потенцијал женског рода и њихове стручне и моралне квалитете. Глобалним политикама и појединачним мјерама треба створити услове за даљу еманципацију жена, смањење родних разлика, побољшање услова живота и односа у породици.

Књига треба да скрене пажњу јавности да Црна Гора не може бити демократска држава уколико се и даље буде подржавала мушкоцентричност и уколико се из процеса демократизације искључи више од половине њеног становништва (женска попула-

ција). Зато је неопходно при доношењу реформских закона за поједине области и дефинисању рјешења обезбиједити равномјерније укључивање жена у процесе доношења одлука на свим нивоима. На тај начин би се допринијело побољшању услова живота и рада жена у свим срединама и у породици.

Књига ће обогатити Едицију *Биографије успјешних* и многе библиотеке (институција, породица, појединаца...) и подстаћи истраживаче да се убудуће више посвете проблематици женског рода. Она ће допринијети и упознавању успјешних, истакнутих и занимљивих жена Црне Горе, посебно оних које нијесу имале прилику да буду медијски представљене.

Квалитети књиге су лијеп стил, концизан, језгровит начин исказа.

Изложено упућује на то да су истраживачки напори аутора били сврсисходни.

Књига не може да се третира са феминистичког становишта, јер су њени садржаји ширег домета. Они задиру у домен историјске, економске, социолошке, научне, просвјетне, културне, социјалне и друштвене збиље Црне Горе.

Задовољство ми је што сам рукопис мр Трива Золака и Оливере Кукић *Чудесна моћ жене - 2* предложила за објављивање и да ми је указано повјерење да је представим на промоцији у Библиотеци «Радосав Љумовић» у Подгорици и Културном центру «Нико Роловић» у Бару.

Успјех који су аутори постигли са ове двије књиге из Едиције *Чудесна моћ Жене*, даје нам гаранцију да ћемо имати још оваквих подухвата.

Др Милица Костић,